

Johanna Jadstrand
010-473 58 49
Fredrik Malmberg
010-473 50 00

Till Utbildningsdepartementet

Svar på remiss gällande promemorian Möjlighet till betyg från årskurs 4 – efter försöksverksamheten (U2020/03513/S)

Sammanfattning

Specialpedagogiska skolmyndigheten avstyrker förslaget att det i skollagen ska införas bestämmelser som innebär att en rektor får besluta att betyg ska sättas i årskurs 4 och 5 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan samt i årskurs 5 och 6 i specialskolan vid en skolenhet som rektorn ansvarar för. Specialpedagogiska skolmyndigheten bedömer att positiva effekter och ökade kunskapsresultat av betyg i yngre åldrar inte har tillräckligt stöd i forskning. Specialpedagogiska skolmyndigheten lämnar dock några kommentarer för det fall att förslaget trots det skulle genomföras. Specialpedagogiska skolmyndigheten hänvisar även till sitt remissvar gällande promemorian Möjlighet till betyg från årskurs 4 (U2019/04190/S).

Förslag 4

Specialpedagogiska skolmyndigheten avstyrker förslaget.

Specialpedagogiska skolmyndighetens uppfattning är att positiva effekter och ökade kunskapsresultat av betyg i yngre åldrar inte har tillräckligt stöd i forskning. I enlighet med våra tidigare remissvar angående betyg i årskurs 4, vill vi fortsatt påpeka att det saknas säker kunskap om vilka effekter betyg i yngre åldrar har för eleverna. Det gäller särskilt för elever med funktionsnedsättning. Den systematiska översikt som togs fram inom ramen för SKOLFORSK-projektet visade att betyg påverkar äldre och yngre elever och låg- och högpresterande elever på olika sätt. Yngre och lågpresterande elever påverkas i regel mer negativt av betygssättning jämfört med äldre och högpresterande elever.¹ Att permanenta möjligheten att ge betyg från årskurs 4, riskerar därmed bidra till ett skolsystem som skapar större skillnader mellan olika elevgrupper, snarare än att utjämna

---

¹ Vetenskapsrådet (2015) Betygens geografi. Forskning om betyg och summativa bedömningar i Sverige och internationellt

dessa skillnader. Ett genomförande av förslaget kan alltså komma att medföra ett ökat likvärdighetsproblem i skolan.

Specialpedagogiska skolmyndigheten anser att det behövs fler vetenskapliga studier kring betyg i tidiga åldrar. Specialpedagogiska skolmyndighetens uppfattning är att effekterna av de olika insatserna som görs i samband med Läsa, skriva, räknagarantin behöver utvärderas och följas upp innan det kan vara aktuellt att införa betyg i tidigare åldrar. Konsekvenserna av betyg i årskurs 4 behöver utredas ytterligare, med särskilt fokus på konsekvenserna för elever med funktionsnedsättning. I ljuset av utvärderingen av betyg i årskurs 6², vill Specialpedagogiska skolmyndigheten särskilt påminna om att denna utvärdering inte ger någon entydig bild av hur införandet av betyg från årskurs 6 påverkat eleverna och verksamheten i den svenska grundskolan. Även om betygen verkar ha medfört ett ökat fokus på elevernas kunskapsutveckling, särskilt för de lågpresterande eleverna, så visar inte utvärderingen på någon förändring i hur många elever som får stöd nu jämfört med tidigare. Utvärderingen pekar, likt tidigare forskning, på att olika grupper av elever påverkas på olika sätt av betygen, där högpresterande elever upplevs motiveras av betygen i högre grad än lågpresterande elever. Utvärderingen visar också att eleverna är mer stressade i skolan efter betygens införande än innan, och att betyg i årskurs 6 verkar inte leda till att betygsstressen dämpas i högre årskurser. Förutom att riskera ett system med större skillnader mellan elevgrupper, riskerar möjliggörandet av tidigare betyg således att elever blir mer stressade i tidigare åldrar. Specialpedagogiska skolmyndigheten befarar att detta kan leda till ökad psykisk ohälsa och skolfrånvaro.

Att hänvisa till att beslut om tidigare betyg bör fattas med utgångspunkt i en analys av vilka förutsättningar som finns hos skolenheten och vilka förhållanden som bör råda för att främja positiva och undvika negativa konsekvenser, kan mest tolkas som en påminnelse om skolans skyldighet att sätta in stöd och att ha en elevhälsa som arbetar främjande och förebyggande. Specialpedagogiska skolmyndigheten vet, från bland annat dialoger med skolhuvudmän³, att många skolor har en tendens att tappa bort det främjande och förebyggande arbetet och oftare hamnar i det mer åtgärdande arbetet.

Specialpedagogiska skolmyndigheten ser vidare problem med att rektor får ansvaret för att besluta om betyg då detta riskerar att skapa osäkerhet i styrkedjan och olika villkor på olika skolor för samma huvudman.

---

² Skolverket (2017) Utvärdering av betyg från årskurs 6

³ Specialpedagogiska skolmyndigheten (2019) Skolchefers syn på möjligheter till likvärdig utbildning

Specialpedagogiska skolmyndigheten avstyrker som framgått ovan men lämnar följande synpunkter för det fall förslaget ändå skulle genomföras.

Specialpedagogiska skolmyndigheten anser att det, liksom i försöksverksamheten, bör finnas ett krav på skriftlig dokumentation av lärarnas inställning till tidigare betygssättning vid den aktuella skolenheten. Eftersom det är lärarna som ska sätta betygen bör deras bedömning av förutsättningarna vid den aktuella skolenheten tillmätas stor betydelse. Även kravet som funnits i försöksverksamheten på att eleverna vid berörda skolenheter och deras vårdnadshavare ska ha haft möjlighet att yttra sig bör finnas med om en ordning med möjlighet till tidigare betygssättning ska införas. Trots att skollagen har generella bestämmelser om inflytande och samråd behövs en specifik bestämmelse om möjlighet för elever och deras vårdnadshavare att yttra sig för att säkerställa barnens rätt att komma till tals i frågor som berör dem. Specialpedagogiska skolmyndigheten anser att detta är av särskild vikt eftersom inte elever vid alla skolenheter kommer att få betyg i årskurs 4, utan endast eleverna vid en skolenhet där rektorn beslutat detta.

Om förslaget skulle bli verklighet tillstyrker Specialpedagogiska skolmyndigheten att rektorn får besluta att ett sammanfattande betyg ska sättas för dessa respektive ämnen i den aktuella årskursen om undervisningen i naturorienterande ämnen och samhällsorienterade ämnen i huvudsak varit ämnesövergripande fram till och med slutet av aktuell årskurs i grundskolan, specialsolan eller sameskolan.

Sakkunniga har i detta ärende varit Eva Andersson, Eva Klubb Degsell, Lena Hammar och Emelie Cramér Wolrath. Föredragande har varit Johanna Jadstrand.

För Specialpedagogiska skolmyndigheten

Fredrik Malmberg

Generaldirektör